

montagna»; tot ampliant-ho Salvioni, i mostrant que no sols hi havia el logud. *chea* (= *kéa*) sinó campid. *cea* (= *éa*), quedà clar que no podia venir del llatí *CAVĒA*, com havia dit el Conte Nigra, sinó d'una base en CE-: per tant suggeria (*Rom* xxxix, 439) alternativament *CĒDĒRE* 'cedir, flectir-se' o *CAĒDERE* 'tallar' el significat, aclaria que és «fossato» i així el relacionava amb friulà *cé(v)ole* «baratro, voragine»; i, contra els que hi oposessin la desaparició de la -D-, recordava que és normal en sard modern, i en friulà en citava algun cas, però ben excepcional

A aquestes idees s'adherí essencialment Meyer-Lubke en el *REW*, a *CEDERE*, cita el logud *kea* «Grube» però remetent a *CAEDES*, 1462, definit 'acte de tallar arbres': i aquí posa no sols el subst del Campidano i Logudoro, definit «Graben» sinó afegint-hi oportunament el verb logud *iskeare* 'excavar' (aplegant-los amb els mots *ceda* de Bolonya i Venècia, *tsidon* de Módena 'tanca, clos' «Zaun»): la fonètica podia semblar bona; la semàntica, ben vaga.

Max Leopold Wagner va rebutjar tot això: de primer en *ASNSL* clx, i més en la *RLiR* ix (1934), 279-280, en una forma inapel·lable, no sols per raons semàntiques, sinó per la fonètica, mostrant que el mot ja apareix com a nom de lloc *Kea* en fonts molt antigues, 25 p ex en el Condaghe de Silki (c. al S. XIII), per tant amb I originària, i abans de la caiguda de la -D- en sard, confirmava que el significat és «vallata, fosso», però també nom de diversos forats i cavitats, del cos i de la terra: *kea dess oyu* «concavità dell'occhio», *kea dess' attile* «fossetta della nuca» [cf. cat *clatell* < *clotell*, cast *colodrillo*, igual base semàntica] i en particular [colpidora coincidència amb el català] «quel gran foco in cui i carbonari accatстано la legna per bruciarla e per formare il carbone». La seva conclusió 35 era ferma: «mot pre-romà».

Com que la *k-* del logudorès i la presència en documents molt anteriors al primer desembarc català a Sardenya, i provaven rotundament que no podia ser un catalanisme sard, vaig suggerir llavors que aquest *KEIA* de Sardenya i el nostre *CĒIA* podien ser tot u, fent notar que la -I- es perd normalment en el sard modern: en logudorès antic encara hi ha *meyu* 'mig' *MEDIUS*, però avui *peus* 'pitjor' de *PEIUS*, *meare* 'orinar' *MEIARE*. El cas de *MEDIUS* > *me(y)u* em féu 45 rumiar (com suggeria en el *DCEC*, el 1948) si podia haver-hi encara alguna cosa de bo en la idea Salvioni-M-Lubke, a base de postular un ll. vg **CAEDĪA* derivat de *CAEDERE* 'tallar, partir (la roca, les muntanyes)'; tot reconeixent, però, que la idea pre-romana en què havíem coincidit, sense dir-nos-ho, Wagner i jo, semblava bona.

Ja no dubto que és això i que el sentit bàsic no és 'tallat' sinó 'cavitat'. Encara se'n va veient alguna altra prova: a l'illa d'Elba, tan prop de Sardenya i de la costa lligur de R. Ferat, se'n fa trobadís un *čááľe* «un riparo sotto una roccia sporgente», segons l'*AIS* (424a), o sigui una balma. Sembla que això ens duu cap al delfinès *sialet* 'avenc', que ha intrigat sovint els investigadors del lèxic gallo-romànic: típic del Ver-

cors, la punta Est del dept. Drôme, a la ratlla prov.-frprov, «effondrement du terrain qu'on trouve sur les hauts plateaux du Dauphiné» (*TdF*); Dauzat (*Les Noms de Lieux d' l Fr*, p. 214) suggeria vagament una relíquia pre-romana; vaig pensar primer que pogués ser un germà del cast *SILO* (*DCEC*), certament pre-romà, probablement cèltic, recordant-me que *IL* pretònic passa a *ial* en gran part del domini d'Òc

Cal deixar-ho córrer (*DECH*) car el Vercors ja és en la zona on diuen *filúzo* i no pas *šialúzo* (mapa *fileuse* de l'*ALF*, 1824); i per tant em conformava amb la suggerència del *TdF* que vingués de *SECALE* 'sègol' amb la hipòtesi, ben forçada, que s'havia arribat a 'avenc' des de la idea de 'sitja'. . de sitja per a sègol (cereal que poc s'emmagatzema, i arribant des de 'magatzem de cereal' a tot un «effondrement du terrain») Ara veiem clar, que si l'elbano *čááľe* és *CEIA* + *ALE*, aquí tenim simplement un derivat d'aquest, on tornem a la idea catalana de *cija* 'avenc', i en una altra zona de fort substrat lligur com Elba i les costes orientals de Provença, que ja es donen la mà amb Sardenya. En fi pots fer cal reivindicar part del treball de Salvioni, recordant aquell *céole/cévole* del Friül (silenciat per M-Lubke perquè amb la falta de -D- posava massa al descobert l'úlcerà fonètica del seu *CAEDES*), puix que aquí tenim ni més ni menys el significat 'avenc' («baratro, voragine») del *sialet* delfinès, de la *cija* catalana i de la *cia* de l'Alt Aragó

Dels Alps orientals del Friül vingueren els sorotapes que indoeuropeïtzaren els lligurs de Provença, Delfinat, Còrsega i fins N. de Sardenya, i que seguint pels Cevennes, Corberes i Vallespir desembocaren en la Península Ibèrica fins a la Serra da Estrela. Crec, doncs, que es tracta d'una relíquia indoeuropea, de la qual trobem rastre des dels monuments lingüístics més arcaics de l'indoeuropeu: Homer i els Vedes.

En grec no fou àtica, però una font dialectal tan antiga com Hesiqui ja ens explica que els *xalata* eren *ὄρυγματα* o sigui uns 'valls, fossats o bdfies': tal com *ὄρυγματα* és un plural del neutre *ὄρυγμα* hem de creure que el singular d'allò seria *xalata*. N'hi ha una variant sufixal, encara més coneguda i garantida: *καϊδάς* «puits où l'on précipitait à Sparte les malfaiteurs»: ara bé tots els hellenistes hi ajunten l'epítet que Homer donava a Lacedemònia, adjectiu del tipus corrent en *-δεις/-δεσσα* (com *ὀδυόεσσα* etc.): *καϊτάεσσα* o *κητώεσσα* ('Esparta la dels *xalata*');³ i *καϊέτας* o *καϊετός* 'fossat, clot', en Estrabó.

Benveniste (*Orig de la formation des noms en indo-eur*, pp. 111 i 21) i Pokorny (*IEW*, 521) coincideixen a unir-ho amb el scr. *kévatab* 'fossa': no sols és ja una paraula vèdica sinó que ja figura en la col·lecció més antiga dels himnes índics, el Ríg Veda, per més que no sigui en els llibres més antics, sinó en el llibre vi: això, juntament amb la *t* cacuminal (que no es justificaria en el proto-índic en aquesta posició) condúf Wackernagel (*Altindische Grammatik* I, 169) i Benveniste a considerar-lo forma un poc refeta, amb fonètica pràcrita, en lloc de *kévrita*. Es tractaria, doncs, d'un cas de l'alternança arcaica *r/N* tan estudiada per Ben-